

Sygn. akt III Ca 152/14

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2014r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia SO Jacek Małodobry

Sędzia SO Ewa Adamczyk

Sędzia SO Katarzyna Kwilosz – Babiś (sprawozdawca)

Protokolant: staż. Kinga Burny

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2014r.

na rozprawie

sprawy z wniosku M. B.

przy uczestnictwie S. O., J. K. (1), S. K., G. W., K. C. (1), H. G., E. M., Z. B., J. K. (2), A. L.

o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez samoistnego posiadacza

na skutek apelacji uczestniczek E. M. i Z. B.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gorlicach

z dnia 20 grudnia 2013 r., sygn. akt I Ns 597/12

p o s t a n a w i a :

1. ***oddalić apelację,***

2. ***przyznać adw. S. R. ze środków Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gorlicach kwotę 1107 zł (jeden tysiąc sto siedem złotych) brutto tytułem wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora nieznanego z miejsca pobytu uczestnika S. K. w postępowaniu apelacyjnym,***

3. ***nakazać ściągnąć od uczestniczek E. M. i Z. B. solidarnie na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gorlicach kwotę 1107 zł (jeden tysiąc sto siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów wynagrodzenia kuratora.***

Sygn. akt III Ca 152/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 grudnia 2013r. (sygn. akt I Ns 597/12) Sąd Rejonowy w Gorlicach ustalił zgodnie z wykazem synchronizacyjnym z dnia 26 listopada 2012r. wykonanym przez geodetę uprawnionego T. K., że po zmianie oznaczenia parcelowego na działki ewidencyjne:

- z pgr.l.kat. (...) i (...) położonych w miejscowości K. objętych księgą wieczystą nr (...) powstała działka nr (...),

Przedmiotem darowizny nie była objęta parcela budowlana (...). Po zniesieniu pgr.l.kat. (...) jako nieistniejącej na podstawie postanowienia Sądu Powiatowego w Gorlicach z dnia 23 maja 1962r. odłączona została z księgi wieczystej nr (...) parcela budowlana (...) i urządzona została dla niej księga wieczysta nr (...). Do działu II te same księgi przeniesione zostały wpisy z działu II księgi wieczystej nr (...), natomiast w księdze wieczystej nr (...) dokonano wpisu zgodnie z ostatnio wymienionym aktem notarialnym.

J. O. (3) zmarł 1 kwietnia 1964r. w K. i na podstawie postanowienia Sądu Powiatowego dla Dz. Nowa Huta w Krakowie z dnia 29 czerwca 1964r. (sygn. akt I Ns 193/64) spadek po nim nabyły córki Z. i E. O. po 1/2 części, a także uzyskały wpis swojego prawa w księdze wieczystej nr (...) w miejsce J. O. (3) po 5/80 części. Na podstawie umowy z dnia 21 września 1967 r. J. O. (4) działająca imieniem małoletniej E. O. i Z. O. sprzedały współwłaścicielce M. O. (2) udział w nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) w łącznej wysokości 10/80 części za kwotę 13 670 zł, Z. O. i J. O. (4) oświadczyły, że oprócz wymienionych udziałów nie są właścicielami żadnych innych nieruchomości oraz potwierdziły odbiór całej ceny. Na podstawie powyższej umowy został dokonany wpis prawa własności w 10/80 części na rzecz M. O. (2) w miejsce Z. O. i E. O..

Aktem własności ziemi z dnia 11 marca 1974r. nr (...) G. W. córka F. i M. nabyła własność działek nr (...) o pow. 3,87 ha położonych w K..

Dnia 18 października 1986r. po zmianie oznaczenia pgr.l.kat. (...) na działkę nr (...), po zmianie oznaczenia pgr.l.kat. (...), (...) na działkę nr (...), po podziale działki gruntowej l.kat. (...) na działki gruntowe (...), po zmianie oznaczenia pgr.l.kat. (...), (...), (...), (...) na działkę (...), po zmianie oznaczenia pgr.l.kat. (...), (...), (...) na działkę (...), po podziale pgr. l.kat. (...) na działki gruntowe (...), po zmianie oznaczenia pgr. l.kat. (...) na działkę (...), po zmianie oznaczenia pgr.l.kat. (...), (...) na działkę (...) i po zniesieniu pgr.l.kat. (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...) do działki (...), z kw nr (...) odłączono działki (...), (...), (...), (...) obszaru 2,5300ha do kw nr (...). p.bud. l.kat. (...) objęta kw (...) zniesiona została do działki (...) o pow. 1,3400ha. W dziale II kw nr (...) został dokonany wpis prawa własności na rzecz G. W. na podstawie wyżej wymienionego aktu własności ziemi.

Odnośnie działek nr (...) położonych w K. nie toczyło się postępowanie uwłaszczeniowe i nie był wydany akt własności ziemi.

M. O. (2) i M. O. (1) to jest ta sama osoba.

Zgodnie z wykazem synchronizacyjnym z dnia 26 listopada 2012r. wykonanym przez geodetę uprawnionego T. K. po zmianie oznaczenia parcelowego na działki ewidencyjne:

- z pgr.l.kat. (...) i (...) położonych w miejscowości K. objętych księgą wieczystą nr (...) powstała działka ewidencyjna nr (...) o pow. 0,4921 ha,

- wpisane w księdze wieczystej nr (...) działki nr (...) o pow. 0,9751 ha i (...) o pow. 0,5451 ha położone w miejscowości K. odpowiadają działkom z poprzedniego etapu ewidencji gruntów.

Na tle tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy stwierdził, że poprzednicy prawni wnioskodawczyni S. i B. B. spełnili przesłanki nabycia własności nieruchomości objętych wnioskiem z art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1971r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych. Na dzień wejścia w życie tej ustawy w/w byli bowiem ich wyłącznymi posiadaczami przez okres wielokrotnie przekraczający 10 lat, a ich posiadanie skończyło się wraz z chwilą ich śmierci. Sąd orzekł o nabyciu przedmiotowej nieruchomości przez w/w osoby w części wynoszącej 50/80, bowiem S. i B. B. byli już właścicielami tej nieruchomości po 15/80, tj. łącznie w 30/80 części.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodziły się uczestniczki postępowania Z. B. oraz E. M. zaskarżając je apelacją.

Apelujące zarzuciły naruszenie przez Sąd Rejonowy art. 1 ust. 2 ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, poprzez przyjęcie że współwłaściciele korzystający z części gospodarstwa rolnego na mocy jego podziału

do użytkowania mogli nabyć własność tej części gospodarstwa rolnego z wyłączeniem pozostałych współwłaścicieli. Zarzuciły także sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez przyjęcie, że uczestniczki Z. B. oraz E. M. nie były posiadaczkami części gospodarstwa rolnego składającego się z działek nr (...). Ponadto podniosły naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez wydanie orzeczenia niezgodnego z treścią żądania wnioskodawczyni, a także naruszenie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez wydanie orzeczenia, pomimo że istniały przesłanki do zawieszenia postępowania z uwagi na toczące się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po współwłaścicielach nieruchomości objętej wnioskiem – M. (M.) i F. małżonkach O.. W związku z tym wniosły o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji, a także o zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz apelujących kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż podniesione w niej zarzuty okazały się bezzasadne.

W sprawie nie zaszyły uchybienia skutkujące nieważnością postępowania, a których wystąpienie sąd odwoławczy ma obowiązek uwzględnić z urzędu.

Sąd Rejonowy dokładnie przeprowadził postępowanie dowodowe i dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych. Sąd Okręgowy w całości akceptuje te ustalenia, albowiem jednoznacznie wynikają z zebranego w sprawie materiału dowodowego. Również ocena prawna stanu faktycznego sprawy zasługuje na aprobatę (z małą korektą dotyczącą podstawy prawnej).

Zgodnie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1971r.o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, Dz.U.1971.27.250 (zwanej dalej ustawą) nieruchomości wchodzące w skład gospodarstw rolnych, zwane dalej "nieruchomościami", i znajdujące się w dniu wejścia w życie ustawy w samoistnym posiadaniu rolników stają się z mocy samego prawa własnością tych rolników, jeżeli oni sami lub ich poprzednicy objęli te nieruchomości w posiadanie na podstawie zawartej bez prawem przewidzianej formy umowy sprzedaży, zamiany, darowizny, umowy o dożywocie lub innej umowy o przeniesienie własności, o zniesienie współwłasności albo umowy o dział spadku. Z kolei w myśl art. 1 ust. 2 ustawy rolnicy, którzy do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy posiadają nieruchomości jako samoistni posiadacze nieprzerwanie od lat pięciu, stają się z mocy samego prawa właścicielami tych nieruchomości, chociażby nie zachodziły warunki określone w ust. 1. Jeżeli jednak uzyskali posiadanie w złej wierze, nabycie własności następuje tylko wtedy, gdy posiadanie trwało co najmniej przez lat dziesięć.

Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego jednoznacznie prowadzi do wniosku, iż rodzice wnioskodawczyni w dacie 4 listopada 1971r i ponad 20 lat wcześniej posiadali nieruchomości objęte żądaniem wniosku na zasadach samoistnego posiadania, z wyłączeniem innych osób. Działki objęte żądaniem pierwotnie wchodziły w skład dużego gospodarstwa dziadków wnioskodawczyni tj. M.i F. O., którzy dzielili majątek między dzieci. Odbywało się to w ten sposób, że w formie aktu notarialnego obdarowywani otrzymywali udziały we współwłasności gospodarstwa a jednocześnie darczyńcy nieformalnie wydzielali im na gruncie odpowiednią do udziału część gruntu do wyłącznego użytkowania (dochodziło więc zarazem do nieformalnego zniesienia współwłasności). Na mocy aktu notarialnego z 1940r. rodzice wnioskodawczyni nabyli udział w gospodarstwie wynoszący 2/8, z tym że fizycznie zostały im przekazane wchodzące w skład gospodarstwa parcele gruntowe nr (...), (...)(z których następnie powstała przedmiotowa działka ew. nr (...)) oraz (...i (...)(z których następnie powstała przedmiotowa działka ew. nr (...)). Data sporządzenia aktu notarialnego jest jednocześnie datą objęcia przez obdarowanych działek w posiadanie samoistne. Trzecia z działek o numerze (...)(powstała z parceli gruntowych nr (...), (...), (...)) została nabyta przez B.i S. B.w 1949r. w drodze sprzedaży przez G. O.– żonę J. O. (2), który wcześniej dostał ją od rodziców. Przedmiot tej transakcji został określony podobnie jak w akcie notarialnym z 1940r. – jako udział wynoszący 1/8 części gospodarstwa własności rodziców – F.i M. O. (1), Jednakże w rzeczywistości rodzice wnioskodawczyni nabyli konkretne wskazane wyżej parcele. Formalnemu zbyciu udziałów we współwłasności gospodarstwa towarzyszyło więc nieformalne zbycie

konkretnej jego części. W tych okolicznościach faktycznych w ocenie Sądu Okręgowego za podstawę rozstrzygnięcia należało przyjąć nie cytowany ust. 2 art. 1 ustawy, jak to uczynił Sąd Rejonowy, lecz ust. 1 w/w przepisu.

Wbrew twierdzeniom apelujących fakt objęcia w posiadanie samoistne działek wskazanych we wniosku przez rodziców wnioskodawczyni z chwilą formalnego nabycia udziałów we współwłasności wynika z zeznań prawie wszystkich przesłuchanych w sprawie świadków i uczestników. S. O. (syn J. O. (2)) wspomina (k. 164 v.), że działkę, którą jego ojciec otrzymał od dziadków tzw. „klin” matka uczestnika sprzedała rodzicom wnioskodawczyni oraz że działkę tę wraz z inną otrzymaną od dziadków cały czas użytkowali B. i S. a następnie M. B.. W zeznaniach złożonych na rozprawie z 12 grudnia 2013r. potwierdził, iż nie chodziło o udział, a o konkretnie wskazaną i wydzieloną działkę, którą rodzice jego otrzymali od dziadków. Zaznaczył, że wcześniej użytkowali ją wyłącznie rodzice i nikt nie miał o to pretensji, natomiast nie użytkowali żadnej innej (k. 221 v.) K. C. (2) także potwierdziła fakt wyłącznego użytkowania przedmiotu sporu przez rodziców wnioskodawczyni i dodała, że zawsze uważała ich za właścicieli tych gruntów, podobnie jak H. G. (córki W. O.). Fakt użytkowania przedmiotowych działek potwierdzili także pozostali świadkowie. Zeznania w/w osób pokrywają się w zasadniczej treści z zeznaniami wnioskodawczyni. Jedynymi osobami, które zeznawały odmiennie były właśnie apelujące uczestniczki, co w świetle braku ich wiedzy na temat przedmiotu sporu (uczestniczki wkrótce po śmierci ojca w 1964r. zaprzestały przyjeżdżać do K., a E. M. pozyskała wiedzę na przedmiotowy temat dopiero w ubiegłym roku) oraz nieścisłości co do rozrządzenia udziałem ojca poddaje w wątpliwość wiarygodność ich twierdzeń.

W ocenie Sądu Okręgowego przeciwko lansowanej w apelacji koncepcji podziału quoad usum przemawia szereg okoliczności. Istotą podziału quoad usum jest jego tymczasowość i odwoływalność. Tymczasem podział dokonywany przez F.i M. O. (1) cech tych nie wykazuje, skoro na działkach otrzymanych w 1940 r. rodzice wnioskodawczyni utworzyli własne i trwałe siedlisko a podział dokonany w tym czasie utrzymał się do dnia dzisiejszego i przez nikogo nie był podważany. Nikt nie wnosił ani o inny podział gruntów do używania ani nie domagał się zniesienia współwłasności. Również z aktów notarialnych z 1940r. i 1949r. wynika, że pomimo iż formalnie przedmiotem umowy były udziały we współwłasności gospodarstwa, to obdarowani otrzymali w wyłączne posiadanie konkretne fragmenty tego gospodarstwa (w aktach jest mowa o oddaniu realności w posiadanie a nie o dopuszczeniu do współposiadania) O tym, że podział gospodarstwa był definitywny i rodzice wnioskodawczyni byli samoistnymi posiadaczami działek wskazanych we wniosku świadczy także treść planu sytuacyjnego Mierniczego Przysięgłego z 1952r. zalegającego w (...) Ośrodku (...)w G., w którym zapisano, że B.i S. B. użytkują po 1/2 części parcele gruntowe (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...)(...)i p.bud.(...)o pow. ogółem 1,9489 ha pochodzące z macierzystej nieruchomości. Także podczas dochodzeń przy zakładaniu ewidencji gruntów II etapu w/w parcele zostały zapisane dla S.i B. B. po 1/2 części. Gdyby w/w osoby nie były posiadaczami samoistnymi w/w działek, to osoby sporządzające w/w dokumenty nie miałyby podstaw do dokonania takiej treści zapisów.

W ocenie Sądu Okręgowego przedstawione powyżej okoliczności prowadzą do wniosku, iż pomimo braku formalnego wyrzeczenia o przekazaniu B.i S. działek objętych wnioskiem na wyłączną własność, zgromadzony materiał dowodowy pozwala na poczynienie ustalenia, iż w rzeczywistości na mocy aktu notarialnego z 1940r. działki te zostały wydzielone ze wspólnego gospodarstwa rolnego B.i S. B. do wyłącznego samoistnego posiadania. Wyżej wymienieni użytkowali tylko i wyłącznie działki nr (...)(od 1940r.) oraz (...)(od co najmniej 1949r.), nie użytkowali zaś innych działek wchodzących w skład gospodarstwa dziadków. Okoliczność ta, jak i fakt korzystania przez rodzeństwo wnioskodawczyni z wskazanych im przez darczyńców działek nie były przedmiotem sporów w rodzinie, nikt nigdy nie miał do nikogo pretensji, każdy członek rodziny uprawiał i korzystał z tego, co zostało mu zapisane i wskazane, a stan taki był akceptowany w rodzinie. Ponadto na pozostałych działkach wchodzących w skład gospodarstwa rolnego M.i F. O. uwłaszczyła się córka G. W. (która wcześniej nie była obdarowana udziałem we współwłasności), co także świadczy o czasie i niezmienności posiadania co do poszczególnych działek w gospodarstwie należącym pierwotnie do dziadków wnioskodawczyni. Okoliczności te powodują, iż twierdzenia apelacji odnośnie podziału gospodarstwa jedynie do użytkowania są gołosłowne i jako takie nie mogą odnieść zamierzonego skutku.

Podobnie nie zasługuje na uznanie zarzut apelujących dokonania przez Sąd błędnych ustaleń odnośnie braku posiadania przez nie gospodarstwa w przypadającej im części. Twierdzeniu apelujących o posiadaniu gospodarstwa bowiem przeczy zgromadzony materiał dowodowy. J. O. (3) – ojciec apelujących – udział w gospodarstwie rolnym

rodziców otrzymał w 1960r. na mocy umowy darowizny w formie aktu notarialnego, w zamian za co (podobnie jak to miało miejsce przy zapisywaniu pozostałych udziałów na rzecz jego rodzeństwa) zrzekł się dziedziczenia po rodzicach. J. O. (3) w K. nie mieszkał od czasu ślubu w 1955r i po tej dacie do domu rodzinnego przyjeżdżał jedynie w odwiedziny, a niedługo po darowiznie zmarł. Spadek po nim nabyły jego córki, przy czym zaraz po nabyciu, ich udziały w gospodarstwie zostały przez ich matkę sprzedane M. O. (2). Choć z faktu bycia współwłaścicielem gospodarstwa wynika możliwość jego posiadania to nie zawsze współwłaściciel z tej możliwości korzysta. Apelujące żadnym aktów posiadania gospodarstwa ani przez siebie ani przez ich ojca nie wykazały, zwłaszcza co do tych działek, które są objęte wnioskiem o zasiedzenie. Oceny tej nie zmienia dołączone do akt zaświadczenie o niezaleganiu przez Z. O. w zobowiązaniach towarowo-finansowych wobec Państwa i gromady, które po pierwsze nie świadczy o tym, że uczestniczka uiszczala podatki od odziedziczonego gruntu (podatki mogła opłacać inna osoba) a po drugie przedmiotowe zaświadczenie zostało powołane jako dowód na okoliczność, która została obalona w zasadzie całym pozostałym materiałem dowodowym.

Podniesione apelacją zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego okazały się także nietrafione. Sąd Rejonowy nie naruszył wyrażonej w art. 321 k.p.c., a stosowanej w postępowaniu procesowym z mocy art. 13 § 2 k.p.c. zasady związania sądu żądaniem pozwu (wniosku). Istotą tej zasady jest wyłącznie zakaz orzekania co do przedmiotu nie objętego żądaniem albo ponad żądanie. W niniejszej sprawie przedmiotem wniosku były trzy działki ewidencyjne a dokładnie prawo własności tych działek. Z uwagi na to, że prawo własności tych działek w księgach wieczystych figurowało na rzecz kilku podmiotów (na zasadach współwłasności w częściach ułamkowych) Sąd I instancji był zobowiązany zbadać, czy doszło do nabycia udziałów we współwłasności w trybie ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych. Skoro w dacie 4.11.1971 r. S. i B. B. posiadali już łącznie udział 30/80 części we współwłasności to oczywistym jest, że w tym zakresie wniosek nie mógł być uwzględniony (nie może bowiem stać się właścicielem ktoś, kto formalnie już nim jest). Uwzględniając wniosek co do udziałów pozostałych współwłaścicieli Sąd orzekł w mniejszym zakresie niż żądała wnioskodawczyni, a więc nie mógł naruszyć zakazu z art. 321 k.p.c.

Niezasadnym okazał się także kolejny z podnoszonych zarzutów obrazy prawa procesowego a mianowicie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c., mogącego mieć zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym z mocy odwołania z art. 13 § 2 k.p.c. Prowadzona w Sądzie Rejonowym w Gorlicach pod sygnaturą I Ns 231/11 (inną niż podawana w apelacji) sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po F.i M.(M.) O.i mogące w niej zapaść orzeczenie co do istoty bynajmniej nie ma charakteru prejudycjalnego w stosunku do niniejszej sprawy. Krąg zainteresowanych w sprawie o zasiedzenie Sąd ustala na podstawie wyjaśnień wnioskodawcy i w tym zakresie nie jest konieczne dysponowanie postanowieniem spadkowym. Wszystkie osoby, które są stronami sprawy o stwierdzenie nabycia spadku są zarazem uczestnikami niniejszego postępowania a zatem nie ma obawy, że ktoś z potencjalnych spadkobierców M.i F. O.a więc zainteresowany w niniejszej sprawie, mógł zostać pominięty.

Reasumując, zaskarżone orzeczenie jest prawidłowe i apelacja nie mogła spowodować jego zmiany, dlatego też została oddalona na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Przyznanie wynagrodzenia adwokatowi S. R. tytułem wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora nieznanego z miejsca pobytu uczestnika S. K. w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie § 2 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej, Dz.U.2013.1476. Jego wysokość obliczono na podstawie § 1 ust. 1 w/w Rozporządzenia w zw. z § 6 pkt 6, § 8 pkt 1 i § 13 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Dz.U.2013.461. Przyznane wynagrodzenie powiększono o stawkę podatku VAT (§ 1 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej).

O obowiązku zwrotu kosztów wynagrodzenia kuratora przez uczestniczki orzeczono na podstawie art. 83 ust. 2 w związku z art. 113 ust. 2 pkt.1. ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

(...)